

NOVÁK VALENTIN

Dr. Rotács, a börtöntéka őre

Van egy mondás, amit egy bölcselkedő rabtól hallottam. Aki egy hónapot van börtönben, az regényt ír belőle, aki öt évig, az legfeljebb egy novellával merészkedik elő, akit hosszabb ítélettel sújtott a sors, az mélyen hallgat az egészről. Hát én, kérlek, se magam emésztgetni, se kiírni nem akarom. Egyszerűen el szeretném felejteni. De nem megy. Így hát mindenkinek elmondom. Ha kíváncsiak rá, ha nem. Neked is elmondom, újságírókám. De te még fizetsz is érte fröccsvalutával, hogy átléphess egy másik országba, ha nem is meseországba.

Mindenesetre minden mesém után elhatározom, hogy most már ráülök a számra, de ha lehetőségem adódik fecsegni, máris a rácsos dolgok közepébe vágok. Miután engem nem nagyon kérdeznek, mert mit is kérdeznének egy l. Hajlesztől, az ó-Blaha fáraójától, magam tisztelem magam ezzel a címmel, mert ha reálisan néznék, lehetnék MMDXIV. Vanszesz is. De az elcsépett. Most, hogy fizeted a délelőtti fröccseimet, újságírókám, végig kell hallgassál nagylelkűségedért cserébe. Ja, hogy pont ezt akartad? Mindig elfelejtem. Megcsapta már a fejem a tél hidege nemegyszer. Kezd lágyulni benne a velő... A szakik aszongyák, ilyenkor már visszafordíthatatlan a csúszda... Bölcsék, nem?

Hol is kezdjem? Szóval, hogy miért kerültem be, azt már tudod... Nagyon rühelltem egész életemben a rácsokat. Sokszor rám rohanó álmom volt, hogy sűrűn álló, függőleges rudak közé gabalyodok, aztán távolodni kezdek magamtól, s látom, hogy egy rácsos kiságyba beletör a plüssshóhér. Üvöltök, vonaglok, küszködöm, hogy szabadulhassak, de nem sikerül. Viharverten, csatakosan ébredek ilyenkor. Erre meg! Valódi rácsok közé keveredtem, de mégsem lett az olyan szörnyű, mint elsőre gondoltam.

Egy négyfős zárkába száműztek az életből. Felkészültem mindenre. Elég jól verekszem. Ösztönös bennem a bunyó összes mozdulata, gyerekkoromban kitreníroztam magam a téren. Rövid erőfelmérő beszélgetés után már nem is próbáltak belém állni, mert keményen megfeleltam, és látták rajtam, hogy se szappan, se törölköző nem vesz le a lábamról, sőt, ha nem vigyáznak, még én fogom leuralni őket. Az esti beszélgetés tetőfokán, mikor elmondta mindenki, miért és mennyire mérték meg Justitia mérlegén, ki is nyilatkoztattam, hogy nem leszek csicska, sosem voltam. Pedig a gyerekmolesztálást, erőszakolást ütlegekkel, szívatásokkal, csicskítással, fardugattyúval jutalmazták az áristomokban az ítéleten túl is. Ha érti. Érti? Rendben. Szóval ennyiben maradtunk, ott és akkor. Igaz, egyik cellatárs sem volt hegyomlás méretű, de hallottam én már dugó nagyságú, muraközi ló mokányságú cellafúrerekről is...

Hamar kiderült, hasznosítani szeretnék ott, az Alföld tengersík vidékén, hogy diplomám van. Ritkaság a börtöneyetemen egy valódi papír. Fel is ajánlották, legyek könyvtáros, mert a korábbi épp szabadult, és elég népszerű a tizenötezer kötetes könyvkaptár. Ha bezárna, még lázongás is elképzelhető. Ki gondolná, mi? Könyvekért torlaszolna zárkát, menne neki a körletfelügyelőnek egy-egy rab. Nagyítéletesek közül többen is akadtak, akik túl voltak a téka felén. Mindent olvastak, válogatás nélkül. Egyesek itt dolgozták le azt a torpa-

nást, ami az ötödik után félbehagyott általános iskola átkos hozadéka. És akadtak, akiknek a gögyijuk is megadatott az olvasáshoz, értették is a sorokat meg a sorok közét, és haloptikájú, agyilag is kigyúrt emberként távoztak... Némelyik okosabb lett, mint egy frissdiplomás, s még az az előnye is megvolt, hogy ismerte az életet, dörzsölte érlelte a vakvágány-túra és a sínek végi parkolás.

Elvállaltam a melót, mert mégis jobb, mint valami körlettakarítói munka, vagy fültisztító pálcikákat dobozolni. Képzelve, az is megtörtént, hogy az egy darab *Bűn és bűnhődés*en összeverekedtek a rabok. Még évekkorábban, mint hogy Tyson is síttra került, és tekintetét az orosz klasszikusokra vetette. Dőltek a polcok, potyogtak a könyvek, nyaklottak az ipsék, nekem kellett közibük állni. Mily felemelő könyvtárosi feladat! Mindenesetre a Dosztojevszkij-alapműből rendeltem tízet a következő beszerzéskor. Annyira bejött a munka, hogy távban elvégeztem egy informatika-könyvtár szakot. Jó magaviseletem miatt még a vizsgákra is kiengedtek. Először persze bejöttek hozzám, de ahogy teltek az évek, és a megbízható skatulyába kerültem, mehettem. Dolgozhattam volna börtönön kívüli cégben is, de nekem megfelelt a könyvtárosság. Olvastam. Igaz, a szépirodalmi munkákat messze kerültem. A tudomány, bármelyik reál tudomány, azonban izgalomba hozott. Kicsit a saját szakállamra írtam össze a beszerzési könyvlistát, amely kétharmadában az én, egyharmadában a többi könyvtárbuzi ízlését tükrözte. Mit néz? Könyvtárbuzinak hívtak minket a semmit sem olvasók, akik vízzel töltött pillepalackokkal gyúrtak egész nap, ha már ráuntak a tévzésre. Ezeket a kaptárheréket lenéztük, ahogy ők is minket. Azt nem mondanám, hogy mi elhanyagoltuk volna a testünket, magam is ötvenes bicepszszel szabadultam. Azért is kellett új kabátot vennem, mert a régi, egy ártatlan, börtönönkapun kívüli, visszafelé címzett karhajlításakor elrepedt ujjában...

Változik, hisz az ember. Engem egészen megjuhászított a bentlét. Azt nem mondanám, hogy a teljes megtérésem elgondolkodtam, de a megtisztulás bejött. Nemhogy gimnazista lányokról nem képzelődtem, de semmiféle szex nem vonzott, pedig párszor ajánlatot tettek a kigyúrt soron. Az italos poharakra rá sem hederítettem szabadulás után, míg fel nem fogtam, jelentős méretű, vörös terelőnyilak mutatják számomra a polgári léttől legtávolabb eső mélyutakat. A kötelező leszállópálya-ívet... De lezárom ezt a kitérőt, mert látom magán, jobban érdeklő, mi volt benn, mint kinn, el is hiszem, hiszen maga egész életében a kinnben fürdőzik...

Hát akadt egy-két necces szitu! Egyik vizsgára menetelemkor megkörnyékeztek, vigyek be Wu2-es óriásflakonban fűvet. Pénzt kínáltak cserébe. Megadták a címet. Mikor kérdően néztem az ipsére a megrendelés hallatán, elröhögte magát, ja, ne csodálkozz, folytatta vigyorogva, ez egy tök biztonságos becsempészési forma, már ódivatú, hogy úgy mondjam. A sampont leöntik. Belenyomnak egy uzsonnás nejlont vagy kotont. Abba beleöntik, amit kell. A száját lekötik. Beleengedik a rugalmas tároló alkalmatosság végét is a sárga flakonba. Visszaöntik rá a sampont. A fizika törvényei szerint kicsit kevesebbet persze. Aztán visszakupakolják. S jöhet a *csomag*... Csak ne legyen túl nehéz, mert az feltűnő lehet... Röhögtem. Elvettem a pénzt. Magam is Wu2-t használtam, szinte biztos voltam benne, hogy gyanútlanul beengednek a cuccal. Aztán valami sugallat hatására, az egyébként jeles vizsga után, nem mentem el a címre. És tessék! Aznap két Wu2-es flakonba kotort bele hurkapálcikával a biztonsági ember, az egyikből kotonba engedett pálinka, a másiból alufóliába és nejlonba rejtett eksztazi került elő. Hát igen, gyanús lesz egy idő után, hogy mindenki literes Wu2-vel mossa a túske hajját, a kopasz buráját... Már csak a megrendelőt

kellett csitítanom, nem volt egyszerű, mert már nyálzott a slukkvágytól. De végül vis-a-vis elkaptam a torkát. És elengedte a problémát...

Na, jöhet az újabb fröccs, mert papamm!, most következik a fősztori...

És képzeld, azt is megúsztam! Hm, jó ez a fröccs, nem mert potyapia, hanem a Veltellini markáns íze miatt... Szóval... Majdnem belementem hülye fejfel egy oltári nagy baromságba, úgy, hogy fél évem volt már csak hátra az egész kóterkedésből... Sajnos bármennyire is kiműveli magát az ember, meg bármennyire is felvértezi a könyörtelen élet a börtönlakókat egyfajta szkeptikus világlátással, ha tetszik, bölcsességgel, vannak azok a szituációk, tűnő pillanatok, agytolulások, amikor elborul az elme, és a legképtelenebb dologba fog a rab. Mondjuk, eltorlaszolja magát a zárkában a vasággal, és felgyújtja a matracot. Vagy karácsonyfát nyel. Ja, nem tudja, mi az a karácsonyfa. Hát egy drótketyere, amit egy cérna segítségével több kis karikára szét lehet húzni. Ezt lenyeli a kóterfószter. A cérna végét persze erősen markolja, és amikor a gyomrában érzi az érzékeny kis műszert, megrántja a korcot, a karikák szétugranak, és szép kis látványosság kerekül a börtönkórház kíváncsi röntgenszemei előtt. A cérnaveget, hogy ne kelljen fogni, sokszor a fogaikra rögzítik... A rab elérte célját. Rabomobillal kijutott egy lazább rezsimbe, ahonnan akár meg is lehetne szökni. Vagy megmútik, vagy kinyomja a budin, de legyen ez vagy az a végkifejlet, általában nincs más út, mint vissza a börtönbe, ahol még meg is mérlik ezt az öncsonkításos agybajt.

No, lecsúszott ez a bor is, ha fősztorit akarsz, fizess, újságírókám. Egy Unicomot? Miért ne? Azok is azt kértek, amikor lemásztak a fáról. Nem az őseink... Hanem a rabtársaim...

Három srác kitalálta, hogy megszökik. Kieszelték a mestertervet. Ismertem őket, könyvtárba járó fajta volt mindhárom. Mindegyikőjük olvasta a montekrisztó grófját meg a dartanyanos históriákat. Felejték erősen, mi is a címe? Ja, *A három testőr*... Köszö... A tékában avattak be. Ha nem akarok velük menni, legalább hesszeljek nekik, nehogy idő előtt megbukjanak. Tudták, hogy az épület mellett van egy óriási platán. Legalább százéves. Amikor elkezdett nőni, nem is gondolta volna, mire akarják felhasználni majd az ép eszüket épp elveszejtő rabocskínok, ahelyett, hogy körbetáncolnák kisarjadásának centenáriumán. Szóval, az volt a mesterterv, hogy valamiképp felküzdik magukat a harmadik szint legszélső zárkájába, ahonnan át lehetett kapaszkodni a fára. A rács kibontása azonban nehezebbnek tűnt, mint a mennyezeti födém megfúrása. De a legnehezebb az volt, hogy egy zárkába jussanak. Hogy a harmadikra tegyenek valakit, egetverő ostobaságot kellett elkövetnie a falakon belül. Nekik volt még tíz évük, megérte. Mikor nekem szóltak, másfél esztendőm volt hátra, mire odakerültem hozzájuk, már csak hat hónap. Addig ügyeskedtek, körülbelül egy év alatt sikerült, míg a megfelelő kalickában lettek zárkatársak. Már csak engem nyaggattak. Menjek velük! Tuti a télak! Csináljak valami *nemminden napit*, amivel a szigorított körletre kerülhetek. A zárkában még van egy emeletes ágy. Szinte biztos, hogy oda raknak, mert mindegyik karcerből kicsordulnak a rebellisek! Bemosol az egyik könyvkölcsönzőnek, mert megszamárfülezte Dosztojevszkijt, s már jössz is. Ha nem akarsz szökni, bakot még tarthatsz. Aztán azt mondod, kényszerítettünk... Meg kell mondjam, erősen foglalkoztatott a dolog, még ha totális örülségnek tűnt is, hiszen ki kockáztat a szabadulása előtt száznyolcvan nappal. De annyira bennem dolgozott az álom. A rácsba törés. A gyerekkori emlékkép. A rácsban koppanó fejem. Ahogy odanyomom az orrom a függőleges farudakhoz, amelyeket végül, kínomban, nyalogatni kezd-

tem... Végül melléjük álltam... Bemostam valakinek, mert nem hozta vissza időre a szociálpszichológiai alapművet, és onnan ment minden, mint a karikacsapás. Talán túlon-túl, mondhatni, gyanús egyszerűséggel...

Végül azon az éjjelen behúztak egyet, hogy iszonyatos monokli kerekedett a bal szemem körül. Így álltam őrt a tátikánál, ha a körletfelügyelő a kellenél korábban jönne ellenőrző sétára, jelezhessem. A plafont a megfelelő pillanatban secperc alatt kilukasztották. Hozzá kell tennem, nem voltak Supermanek, már hetekkel korábban, a sarokban álló ágy tetején, a legkevesbé észrevehető ficakban, elkezdtek bontani, gyöngíteni a földemet... Minden rendben ment. Az ágy alatt egyre gyűlt a sittkupac. Mi takarítottunk, így a foglárók közül senki nem sejtett semmit...

Elérkezett a nagy pillanat! Kibújtak az ágyemeletről a padlásra. A fekhelyeket úgy rendezték, felpúpozva a pokrócokat, mintha aludnának benne. Addigra már gúzsba kötöttek, betakartak. Ájultat kellett színlelnem, mikor rám nyitnak. A cipőiket nejlonba rakták. Zokniban osontak. A kellő tetőablak nyitva volt, mert egyikőjüket hetekkel korábban padlástakarításra osztották be, és ügyesen lefeszítette a lakatot. Odasorjázta. Kitámasztották. A tető érintésével átmásztak a százéves platánra. És ahogy tervezték, már korábban kilesték, még a cellablakból, miképp lehet a legoptimálisabban földet érni, leügyeskedték magukat az utcára. A platán aljában egy zsákot találtak, benne civil ruhákat, amiket magukra hánytak. Mondanom sem kell, nem véletlen került oda az a zsák. Precízen megtervezett szökés volt ez. De jobb volt belőle mégis kimaradni. Mert ami ezután jött, az az agyi csőd, az az előrejelezhetetlen és mindent vivő, minden tervet, álmod lenullázó kollapszus, nem hiányzott volna... Így is megmértek még negyedévvvel, amiért nem jeleztem nyögdecselve, hogy akaratlan áldozata lettem a szökevényeknek...

Kereket oldott rabtársaim viszont kikanyarodtak a főútra... Már ezt sem gondolnám túl jó döntésnek. Ott egy kocsmá hívogatta őket. A Platánhoz címezve. Hirtelen, agyament ötlettől vezérelve betódultak ajtaján, odasorakoztak a pulthoz, s mintha csak egy srófra járna az agyuk, mind a hárman egyszerre mondták:

– Egy Unicumot!

Erre az unikális kórusra felkapta tekintetét a sarokban kornyadozó társaság, mind szabadságos smaszerek, és ők is egyszerre szóltak:

– Azt a kurva életbe!

S már rá is vetődtek az Unicumokat épphogy felhajtó, illegális szabadultakra. A heveny verekedés, dögönyöződés eredményeként két szökevényt ott tartottak, de a harmadik is rövidesen kézre került...

Szerencsére maradhattam könyvtáros. Annyi könyv között elkapja az embert a kísértés, hogy ő is írjon egyet. Ezt a sztorit gondoltam kiszínezni, aztán legyintettem, és rövidesen elkezdtem vágni egy szabócentit. Annak több értelme van, gondoltam akkor, még ha történetesen nem is látszik egyik napról a másikra, hogy fogyna valamennyit is... Most néha azt érzem, egy életfogytiglani börtönkönyvtárossággal jobban jártam volna, mint ixedik ó-blahai hajleszként, a kegyelem taknyán éldegélve...

De ha meghív még két fröccsre, akkor könnyebben engedek el egy napot az élet szabócentijén, ha érti. Most meséljen valamit maga, újságírókám...